

FORSVARET

INTERNASJONALE OPERASJONER

RAPPORT
FØRSTE HALVÅR
2013

DELTAKELSE I INTERNASJONALE OPERASJONER STYRKER FORSVARETS EVNE TIL Å OPERERE SAMMEN MED VÅRE ALLIESTE, NOE SOM ER EN FORUTSETNING FOR ET EFFEKTIVT FORSVAR AV NORGE.

FORSVARSSJEF HARALD SUNDE

INNHOOLD ↘

FORSVARETS OPERATIVE HOVEDKVARTER

Forsvarets operative hovedkvarter i Bodø er ansvarlig for den daglige oppfølgingen av Forsvarets operasjoner både i Norge og i utlandet. Gjennom rapportering og jevnlig besøk i de internasjonale operasjonene, får hovedkvarteret en god situasjonsforståelse.

S. 48 ↘ EUROPA

MINERYDDERSTYRKEN

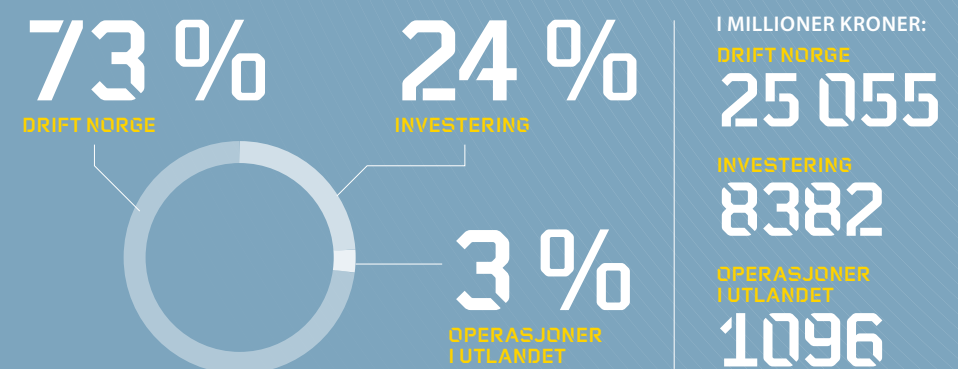
Norske mineryddere deltar aktivt i jakten på sjøminer, torpedoer og luftbomber som ligger igjen etter verdenskrigene.

S. 42 ↘ AFRIKA

DEN DEMOKRATISKE REPUBLIKKEN KONGO

Forsvaret er til stede med én offiser i bidraget som skal beskytte sivilbefolkningen i Den demokratiske republikken Kongo. Dette er FNs største fredsbevarende styrke.

FORSVARET I KRONER 2013

Tallene viser de midlene som det er budsjettet med for hele 2013 til de internasjonale operasjonene i Adenbukta, Afghanistan, Bosnia-Hercegovina, Kongo, Kosovo, Midtøsten og Sør-Sudan.

S. 50

EURQPA

BOSNIA-HERCEGOVINA

Den unge nasjonen skal gjennom en reform der målet er Nato-medlemskap. Nestkommanderende ved Nato-hovedkvarteret i Sarajevo er en norsk offiser.

S. 24

MIDTØSTEN

FREDSBEVARENDE

Norge bidrar med 15 offiserer til fredsbevarende operasjoner i Midtøsten. Oppdraget er å observere og vokte den skjøre freden i et konfliktfylt område.

S. 38

AFRIKA

SØR-SUDAN

18 norske offiserer tjenestegjør i verdens yngste nasjon for å sikre freden, skape trygghet og legge grunnlaget for utviklingen av Sør-Sudan.

S. 52

EURQPA

LUFTOVERVÅKING

Med hovedkvarter i Tyskland bidrar 24 nordmenn for å sikre luftrommet over Europa og sørge for varsling.

S. 46

EURQPA

KOSOVO

30 land bidrar i Nato-styrken Kosovo Forces som skal sørge for sikkerheten og freden i området, blant dem Norge.

S. 54

EURQPA

TRANSPORTFLY I NATO

Norge har sammen med elleve andre land gått til innkjøp av tre enorme transportfly som kan frakte den aller tyngste og største lasten.

S. 04

AFGHANISTAN

Forsvaret har redusert antall soldater som tjenestegjør i Afghanistan, men norske styrker driver mentorering og rådgiving for afghansk politi og sikkerhetspersonell. Nordmenn er også til stede på høyt nivå i ISAF og i FN-systemet.

INTERNASJONALE
OPERASJONER
FØRSTE HALVÅR 2013

Utgaveansvarlig:
Tom Oscar Ovind,
sjef for Forsvarets mediesenter
tovind@fms.mil.no

Prosjektleder: Caroline Lunde,
calunde@fms.mil.no

BIDRAGSYTERE FRA FORSVARET

Tekst: Randi Ellingsen, Caroline Lunde
og Hege Dyrhaug Moe

Foto: Torbjørn Kjosvold, Torgeir
Haugaard, Asgeir Spange Brekke og
Christian Nørstebø (Forsvarets Forum)

Illustratører: Torgeir Sollid og Steinar
Farstad Linckert

BIDRAGSYTERE FRA REDINK

Tekst og redigering:
Birger Baug, Ingunn Solli

Art Director: Christen Pedersen
Prosjektleder: Monica Økern

Trykk: RK Grafisk
Trykkeår: 2013

FMS referansenummer: 0943

Kilder: Forsvarets operative
hovedkvarter, ISAF, forsvaret.no, FNs
offisielle nettsider, Natos offisielle
nettsider, MFOs offisielle nettsider,
Forsvarsstabens økonomi- og styrings-
avdeling og Forsvarets personell-
tjenester, avdeling utland

Innsats ute, sikkerhet hjemme

Forsvarets viktigste oppgave er å forsvare Norge. For å løse denne oppgaven må Forsvaret først og fremst drive realistisk trening og øving, alene og med våre allierte, under norske forhold. Men: Deltakelse i internasjonale operasjoner er også et svært viktig bidrag til det nasjonale forsvaret.

Med «Forsvarets internasjonale operasjoner» leverer Forsvaret sin tredje halvårsrapport om sin internasjonale innsats. Rapporten skal bidra til å informere befolkningen om hvordan Forsvaret løser oppgavene sine.

Tidligere rapporter har lagt vekt på Afghanistan-oppdraget.

Denne rapporten dekker derimot helheten i Forsvarets internasjonale bidrag. Dette gjør vi både for å gjenspeile at vårt mangeårige Afghanistan-bidrag trappes ned mot 2014, men også for å vise den store bredden av oppdrag Forsvaret løser i andre deler av verden.

Norsk sikkerhet baserer seg i stor grad på Nato-alliansen og internasjonalt samarbeid i regi av FN. Deltakelse i FN- og Nato-operasjoner styrker dette samarbeidet. Deltakelse i internasjonale operasjoner styrker også Forsvarets evne til å operere sammen med våre allierte, noe som er en forutsetning for et effektivt forsvar av Norge.

Det mest nærliggende eksemplet er fregatten KNM Frithjof Nansen som nå leder en av Natos stående maritime beredskapsgrupper i Adenbukta. Fregatten har et viktig oppdrag i å forebygge piratvirksomhet. I tillegg bygger det norske fregattvåpenet opp en evne til å lede større internasjonale flåtestyrker, en evne som Forsvaret også kan bruke i norske havområder hvis det blir behov.

I møte med mine allierte kolleger får jeg stadig svært gode tilbakemeldinger på den innsatsen norske soldater gjør i internasjonale operasjoner. Som forsvarssjef ser jeg også at innsatsen og den erfaringen soldatene kommer hjem med, bidrar til at dagens forsvar har en kapasitet og operativ evne som er uovertruffen i historisk sammenheng.

Jeg retter derfor en takk til soldatene våre for innsatsen som er lagt ned i operasjoner i utlandet den siste perioden. Jeg håper rapporten kan bidra til å kaste et lys over bredden i denne innsatsen.

NORSKE STYRKER I AFGHANISTAN

SOLDATER

219

219 norske soldater tjenestegjorde i Afghanistan første halvåret av 2013.

Tallene gjelder for 3. mai 2013 og inkluderer ikke etterretningspersonell eller spesialstyrker.

TIDSBEGRENSET

2014

ISAF-operasjonen i Afghanistan er planlagt avsluttet i 2014.

OPERASJONENS LEDELSE

Operasjonen i Afghanistan har mandat som fredsbevarende styrke i FNs sikkerhetsråd.

Etter at Norge overlot sikkerhetsansvaret for Faryab til de afghanske sikkerhetsstyrkene, har Forsvarets spesialstyrker fortsatt oppdraget sitt i Kabul, mens et nytt oppdrag har startet i Mazar-e Sharif.

203

MAZAR-E SHARIF
 Regionalkommandoen i Nord-Afghanistan: **10**
 FNs støtteoperasjon: **1**
 Norsk kontingentledelse: **23**
 Nasjonalt støtteelement: **74**
 Den afghanske hærens ingeniørskole: **3**
 Politirådgivingsenheten: **68**
 Nordic-Baltic Transition Support Unit Stab: **6**
 Tactical Airlift Detachment: **18**

16

KABUL
 ISAFs hovedkvarter / ISAF Joint Command: **5**
 Lead Nation Kabul International Airport: **4**
 Task Force 51: antallet er gradert
 United Nations Assistance Mission Afghanistan: **1**
 Logistikkpersonell ved Kabul International Airport: **4**
 Den afghanske hærens sambandsskole: **2**

Resultater i Kabul

Gjennom flere år har norske spesialjegere trent, veiledet og kjempet skulder ved skulder sammen med det afghanske spesialpolitiet i Kabul. Det har gitt resultater – både for terrorbekjempelse og heroinbeslag.

Som andre politistyrker jobber spesialpolitiet (CRU) ut fra arrest- og ransakelsesordre utstedt av det afghanske innenriksministeriet. I midten av mai var ordren å aksjonere mot et av opprørernes tilholdssteder. Der var det blant annet mistanke om produksjon av heroin for å finansiere opprørsgruppens virksomhet.

Våpen og heroin. – Oppdraget krevde samvirke med tre andre afghanske avdelinger, deriblant en helikopteravdeling. Aksjonen ble så nøye planlagt og koordinert fra afghansk side at de norske mentorene fant det unødvendig med mer enn minimal støtte fra ISAF, forteller brigader Karl Egil Hanevik, sjef for Forsvarsstabens avdeling for spesialoperasjoner.

Under operasjonen ble det beslaglagt en rekke dokumenter og våpen. I tillegg ble det funnet og destruert store mengder heroin.

– Operasjonen var afghansk fra A til Å, fra etterretningsgrunnlag til planlegging og gjennomføring. Den oppleves nok som en milepæl for innenriksministeriet. Alt gikk dessuten knirkefritt, og det viser tydelig hvor langt politistyrken i Kabul er kommet, sier Hanevik.

Den vellykkede aksjonen er også et resultat av at mentorene fra Forsvarets spesialkommando har lagt stadig større vekt på spesialpolitiets evner til å samvirke med afghanske helikoptre og andre avdelinger.

– Det er nødvendig for å kunne gjennomføre store og komplekse operasjoner. Vi er derfor spesielt glade for at samarbeidet mellom de afghanske enhetene fungerte så bra, sier Hanevik.

Færre anslag. Den afghanske spesialpolitienheten er etablert for å kunne håndtere alvorlige terror-situasjoner i og rundt Kabul. Enhetene er trent opp av internasjonale styrker. Norske spesialjegere har hatt ansvaret for opplæringen i to perioder, først fra 2007 til 2009 og så fra 1. april 2012. I mars ble det vedtatt at oppdraget forlenges ut 2014.

– Vi opplever det som en god beslutning som er ønsket både av afghanerne selv og av de øvrige internasjonale bidragsyterne. Styrken har hatt klar fremgang gjennom disse årene. Nå begynner vi å se resultatene – også gjennom den høye tilliten lokale myndigheter viser dem. Det er viktig å ta vare på den utviklingen, sier Hanevik.

Han får støtte av oberstløytnant Frode Kristoffersen, sjefen for operasjonsseksjonen:

– Vår vurdering er at afghanerne selv, i stadig større grad, klarer å stoppe aksjoner før de skjer. Så langt i år har det vært færre anslag mot Kabul enn i fjor. Det er ingen garanti for at bedringen i sikkerhetssituasjonen vil vedvare, men vårt inntrykk er helt klart at afghanerne selv er blitt dyktigere og at det er grunnen til nedgangen, sier Kristoffersen.

Selvmondsaksjon. Spesialpolitiets nye og høyere nivå viste seg også i januar. Da stormet selvmordsbombere et av samferdselsmyndighetenes bygg i nærheten av det afghanske parlamentet. Angrepet startet med at en kraftig bilbombe gikk av, før selvmordsbombere tok seg inn i selve bygget, forskanset seg og startet å skyte mot områdene rundt.

— FAKTA — SPESIALSTYRKEN

24

Den afghanske spesialpolitienheten Crisis Response Unit bruker navnet Task Force 24 etter Gunnar «Kjakan» Sønsethby's agentnummer.

2014

I februar 2013 ble det politisk vedtatt at de norske spesialstyrkene skal fortsette sin mentorering av det afghanske spesialpolitiet i Kabul ut 2014.

– Opprørernes målsetting med angrep av denne typen, er å skape et bilde av at Kabul ikke er trygg og at afghanske myndigheter ikke kan ivareta sikkerheten til innbyggerne i hovedstaden, sier Kristoffersen.

I slike tilfeller er spesialpolitiet Kabuls primære utrykningsstyrke. Enheten rykket ut sammen med norske mentorer, og de endte i svært intense kamper både i og utenfor bygningen.

– Enheten løste situasjonen uten egne tap og uten at noen sivile ble skadd. Som ved tidligere angrep på Kabul, kjempet norske mentorer skulder ved skulder med afghanerne, men resultatene av sistnevntes iherdige trening gjennom vinteren, var lette å se, sier Kristoffersen, og legger til:

– Nivået på Crisis Response-enheten avhenger av standarden på trening og øvelser. De norske mentorene har derfor lagt mye vekt på helhetlig mentorering der også ledelse er et svært viktig element. Januaraksjonen var nok et bevis på at intens trening virker.

Senest i slutten av mai og tidlig i juni angrep opprørere igjen Kabul. De angrep med blant annet et kjøretøy lastet med sprengstoff og flere selvmordsbombere utstyrt med granater, automatvåpen og selvmordsvester. Opprørerne forskanset seg i en bygning, men igjen lyktes spesialpolitiet i å gjenvinne kontrollen. Også disse operasjonene ble planlagt, ledet og gjennomført av CRU, støttet av norske spesialsoldater.

Brigader Hanevik håper at de norske mentorene

skal kunne gjøre seg selv overflødige i løpet av 2014, men er forsiktig med å spå bastant om fremtiden:

– Vår rolle er mer tilbaketrukket enn tidligere. Det viktigste vi gjør, er å bistå med gode råd i alt fra trening til planlegging og gjennomføring av operasjoner. Vi er oftere og oftere i bakgrunnen under selve operasjonene, og vi ser at stadig mer går av seg selv, sier han.

Afghansk ros. Sjefen for CRU, major Khoshhal Sadat, legger ikke skjul på at han verdsetter de norske mentorene:

– De norske spesialsoldatene har bidratt sterkt til høy kvalitet på trening, øvelser og materiell. Det gjør at vi nå er i stand til å gjennomføre mange operasjoner på egen hånd. Med den brede erfaringen nordmennene har, setter vi imidlertid fortsatt stor pris på at de kan bistå med råd. Det har betydning – og betyr fortsatt – mye for oss, sier Sadat og tilføyer:

– I tillegg er de norske soldatene hyggelige med en ærlig og ydmyk holdning som blir satt pris på av våre mannskaper.

Hanevik og Kristoffersen verdsetter rosen fra sjefen for CRU, men de er opptatt av at bidraget i Kabul ikke bare er et enveisprosjekt.

– Å bidra til å styrke sikkerhetssituasjonen i Afghanistan, er åpenbart det viktigste. På den annen side får også soldatene våre, og dermed Forsvaret, mye igjen for engasjementet gjennom verdifull erfaring, utvidet kulturforståelse og utvikling av eget fagfelt, sier Kristoffersen.

Sjefen for Forsvarsstabens avdeling for spesialoperasjoner, brigader Karl Egil Hanevik.

Politiets hjelpere

Samarbeid, respekt og gjensidig tillit er suksessformelen for den nye politirådgivingstjenesten i Afghanistan. Nærmere 70 norske soldater er på plass for å hjelpe afghansk politi til å bli enda bedre.

Hovedoppgaven for den nye enheten er å være rådgivere innen politi- og sikkerhetsoppgaver i Mazar-e Sharif, Afghanistans fjerde største by. Tidligere har norske soldater vært mentorer for de afghanske sikkerhetsstyrkene, men politirådgiving er på mange måter et nytt oppdrag, forteller oberstløytnant Lars S. Lervik, sjefen for Telemark bataljon. Han er sjef for det norske politirådgivingsbidraget som inngår i en nordisk-baltisk styrke med soldater fra Finland, Sverige og Latvia.

– Vårt oppdrag har flere sider: For det første er vi bindeledd og formidler informasjon mellom afghansk politi og ISAF, slik at ressursene utnyttes best mulig. For det andre evaluerer vi det afghanske politiets evner til å utføre jobben sin, noe som danner grunnlag for støtte med trening og rådgiving, sier Lervik.

Hjelp til selvhjelp. Treningen handler mest av alt om å bidra til utvikling av systemer slik at afghansk politi selv kan opprettholde et høyt nivå innenfor de forskjellige politifaglige oppgavene.

– Vi utdanner ikke politirekrutter, det gjør afghanerne selv. Men vi hjelper dem å lage systemer for å opprettholde egne ferdigheter. Det handler om å sette politiet her i stand til å trene seg selv, enten det gjelder førstehjelp eller sambandstjenester, forteller Lervik.

Den norske enheten jobber også blant annet med å styrke de enkelte politisjefenes kompetanse slik at de blir bedre i stand til å lede sine ansatte. En annen viktig oppgave er rådgiving innen områder som koordinering av operasjoner og logistikk. Målet er et mest mulig effektivt og kompetent politi.

Dyktige politifolk. De norske politirådgiverne følger vanligvis ikke politiet ut på oppdrag.

– Det er bevisst. Vi ønsker ikke å gi befolkningen et inntrykk av at politiet må ha støtte fra ISAF for å løse oppgavene sine. Det er viktig at folk har tillit til sine egne politistyrker, sier Lervik, som mener det er en tillit det lokale politiet fortjener:

– Politiet har hatt ansvaret for sikkerhetssituasjonen i Mazar-e Sharif i to år nå, og det løser oppgaven bra. Situasjonen er stabil, og det har ikke vært noen alvorlige anslag her på flere år. I en by med omtrent 300 000 innbyggere er det selvsagt en del kriminalitet, men politiet ser ut til å håndtere også det greit, opplyser han.

Han legger til at samarbeidet med afghansk politi fungerer veldig bra.

– Politifolkene er positivt innstilte og mottakelige for råd og støtte. Jeg opplever dem også som veldig kompetente på de aller fleste områder, og de er bevisste på hva de ønsker hjelp til. Det er viktig å være klar over at vi ikke skal bygge opp en politistyrke etter norsk modell eller lære dem å være politifolk. Vi skal hjelpe dem til å utføre jobben sin slik de selv definerer den. Og selv om mye er slik vi kjenner det hjemmefra, må vi respektere at vi er i en annen del av verden, ellers bommer vi helt. I Afghanistan handler politioffisere ikke bare om å ivareta lov og orden, men også om å ivareta sikkerheten. Å være politi i Afghanistan er en farlig jobb. Det er en del av bakteppet du må ha med deg når du skal gi støtte, sier Lervik.

Suksesskriterier. Selv om Lervik beskriver samarbeidet med afghanerne som godt, møter den norske enheten selvsagt også enkelte utfordringer. Politiet i Afghanistan har andre typer maktstrukturer og en annen ledelseskultur enn vi kjenner fra Norge.

– De største utfordringene ligger i selve systemstrukturen, eller mangelen på sådan. Vi jobber for å skape et sammenfallende situasjonsbilde og en praksis som er lik over hele byen, slik at politiet blir mest mulig effektivt og koordinert. Politiet mangler noe utstyr, men mest handler det om å lage gode rutiner og systemer, sier Lervik, som mener de afghanske styrkene har alle muligheter for å lykkes.

– Norske avdelinger har erfaring fra operasjoner i Afghanistan gjennom et tiår. Vi starter ikke på null, vi har en god forståelse av kulturen og miljøet vi befinner oss i, sier oberstløytnanten. Selv er han stasjonert i Afghanistan for tredje gang.

– Det norske lynnet og den norske måten å gjøre ting på, er en grunn til at vi lykkes så godt med å bygge relasjoner til våre afghanske samarbeidspartnere. De norske soldatene holder høy kvalitet og har en særlig modenhet som jeg mener er viktige suksesskriterier. Vi får mange tilbakemeldinger på at de norske soldatene blir sett på som lette å samarbeide med, og denne tilliten er vi helt avhengige av for å lykkes.

Stabsoffiserer. I tillegg til politirådgivingsbidraget stiller Norge seks offiserer i staben til Nordic-Baltic Transition Support Unit. Ledelsen og store deler av denne avdelingen holder til i den svensklede Camp Northern Lights som ligger i utkanten av Mazar-e Sharif, omtrent åtte kilometer fra Camp Nidaros.

— FAKTA — POLITIRÅDGIVERNE

68

Police Advisory Team består av 68 norske soldater.

300 000

I byen Mazar-e Sharif, hvor de norske politirådgiverne opererer, bor det omtrent 300 000 mennesker (tall fra 2006).

Det norske bidraget inngår i Transition Support Unit, en nordisk-baltisk styrke under svensk ledelse.

De norske soldatene bor i den norske leiren Camp Nidaros rett utenfor Mazar-e Sharif.

2014

Etter planen skal norske styrker fortsette med rådgiving av politiet til sommeren 2014.

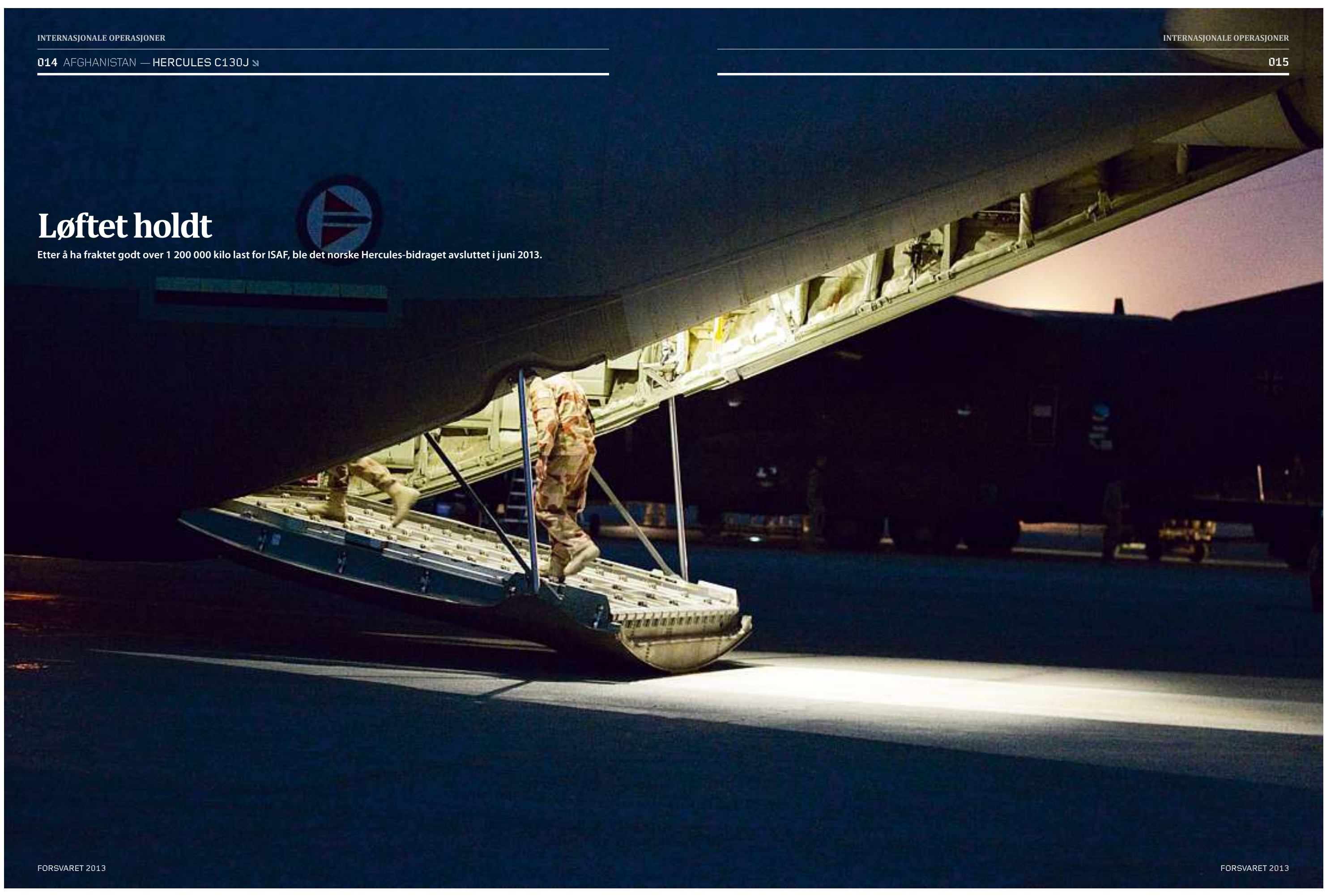

Oberstløytnant Lars S. Lervik, sjef for Telemark bataljon, leder det første norske politirådgivingsbidraget.

Løftet holdt

Etter å ha fraktet godt over 1 200 000 kilo last for ISAF, ble det norske Hercules-bidraget avsluttet i juni 2013.

Siden 26. september 2012 har et norsk C130 J Hercules-transportfly støttet ISAF-operasjonen med transportoppdrag til hele Afghanistan. Bidraget ble den første internasjonale operasjonen de nyanskaffede flyene ble med på, og dette var derfor på mange måter de nye, høyteknologiske transportflyenes ilddåp.

Tactical Airlift Detachment (TAD) har flydd jevnlig i hele perioden. Bidraget har opparbeidet seg et godt rykte i ISAF for sin pålitelighet og evne til mangfold av transportoppdrag. Hercules-flyet FRIGG ble raskt kjent for å fly nesten uansett vær og vind. De nyanskaffede transportflyene har vist seg å være godt egnet for denne typen taktisk transport som gjennomføres i Afghanistan, mens det norske mannskapet er godt trent til å fly under krevende forhold.

Antall personer i bidraget varierte litt avhengig av ISAFs behov, men var i snitt omtrent 25 menn og kvinner.

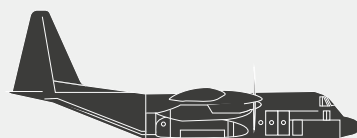
I tillegg hadde avdelingen en liaisonoffiser i Kabul. Offiseren sørget for at oppdragene som ble gitt til avdelingen, var innenfor de føringene og begrensningene som ble gitt fra Norge.

Sikkerhet viktig. Siden transportflyet skulle kunne fly til alle ISAF-leire i Afghanistan med varierende trusselbilde, har sikkerhet vært et viktig tema for besetningen. Hercules-flyet har en godt pansret cockpit og flare-system som skal avlede eventuelle missiler. I november 2012 ble det norske bidraget forsterket med et sikkerhetsteam bestående av fire norske soldater med spesialtrening i nærkamp og arrestasjonsteknikk. Deres hovedoppgave var å passe på at uvedkommende ikke tok seg inn i cockpiten og angrep mannskapet, og å sikre flyet på bakken på enkelte urolige flyplasser i Afghanistan.

Tok ordre. Flyet inngikk som en av ISAFs kapasiteter og utførte oppdrag etter ordre fra ISAF-kommandoen. De fleste oppdragene bestod av transport av materiell og personell (primært ISAF-soldater, men også afghansk politi og soldater). Utover dette ble det flydd etter de behovene som oppstod.

INFO

HERCULES C130 J

Lengde: 34,4 meter
Høyde: 11,8 meter
Vingespenn: 40,4 meter
Egenvekt: 86 000 lbs / 39 tonn
Lastekapasitet: 47 800 lbs / 21,6 tonn
Marsjfart: 355 kn / 657 km/t
Rekkevidde uten last: 3700 n mil / 6850 km
Rekkevidde med last: 2500 n mil / 4600 km
Marsjhøyde: 27 000 ft / 8230 meter

20 TONN

Transportflyet kan ta med 80 passasjerer og omtrent 20 tonn med last på oppdrag i Afghanistan. Lastekapasiteten varierer både med strekningen og temperaturen. Det norske flyet var underlagt ISAF-kommandoen, men Norge kunne i enkelte tilfeller ta nasjonal kommando, for eksempel for å hente utstyr i land utenfor Afghanistan.

— FAKTA —

TACTICAL AIRLIFT
DETACHMENT

Tallene gjelder i perioden 26. september 2012 til 27. mai 2013.

499

Flyet har hatt 499 timer og 8 minutter i lufta.

143

Bidraget har gjennomført 143 oppdrag.

8335

8335 personer er fraktet på tvers av Afghanistan.

1 206 572

1 206 572 kilo last er flyttet.

Nasjonal støtte

Uten mat, ammunisjon, bensin og drikke, duger soldaten ikke. For at de norske soldatene skal kunne gjøre en god jobb, er de avhengige av god logistikkstøtte.

For å ivareta soldatenes logistikkbehov har avdelingen Nasjonalt støtteelement (NSE) ansvaret for å håndtere personell og materiell til og fra Norge. Støtteelementet skal også gjennomføre reparasjoner, vedlikehold og berging av militære kjøretøy, drift av sambandssystemer, sykestue, transport og styrkebeskyttelse. I tillegg drifter avdelingen den norske leiren Camp Nidaros, som også huser finske, svenske og latviske soldater – totalt 480 beboere per 20. mai 2013.

Denne avdelingen bestod av omtrent 74 personer i første halvåret av 2013. Antallet ble nedjustert fra de nesten 100 personene som bidro til Nasjonalt støtteelement i 2012. Årsaken til nedjusteringen er at man er ferdig med redeployeringen fra Faryab. Forsvaret har dermed redusert antall soldater som tjenestegjør i Afghanistan, fra omtrent 550 soldater i 2012 til 219 i 2013.

I tillegg til understøttelse av norske styrker, har NSE støttet det svenske og finske bidraget med transporttjenester knyttet til deployeringer og redeployeringer. Dette er en innsats Norges naboer satt stor pris på.

Forsvarets operative hovedkvarter i Afghanistan.

En nasjonal kontingentstab med 23 offiserer har ansvaret for å støtte alle de norske avdelingene og stabspersonellet med alle administrative funksjoner. Offiserene skal rapportere tilbake til

Forsvarets operative hovedkvarter i Norge om situasjonen i Afghanistan.

Siden januar 2013 har oberst Lars Torgeir Dahl hatt lederrollen for den norske kontingentkommandoen. En del av ansvaret hans er å ivareta sikkerheten for norsk personell. Han skal også sikre at norske styrker under ISAF-kommando ikke brukes utover det som er avtalt.

– Alle de norske styrkebidragene og enkeltpersoner i staber og ved afghanske utdanningsinstitusjoner, er viktige bidrag for å nå de målene ISAF har satt. Både eksterne og interne tilbakemeldinger har vært mange og positive, sier kontingentsjefen.

Av spesielle hendelser i løpet av det siste halve året, bør det nevnes at den norske kontingentledelsen har tatt i mot besøk av pårørende til norske soldater som er omkommet i Afghanistan. Både forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen og sjefen for Forsvarets operative hovedkvarter, viseadmiral Haakon Bruun-Hanssen, fulgte de pårørende.

En annen hendelse var da den norske leiren ble stående under vann i en periode med kraftig regnvær. Dette førte til noen problemer og en del ødeleggelser, men ingen av alvorlig art.

Mye av virksomheten til kontingentstaben og støtteelementet i første halvåret av 2013, var preget av hjemsending av overskuddsmateriell, planlegging og tilrettelegging for fremtidige styrkebidrag.

— FAKTA —

PERSONELL INN OG UT AV AFGHANISTAN

Første halvår 2013

UKE	UT	INN
03	157	8
05	13	11
07	37	18
09	34	81
11	73	57
13	135	48
15	36	126
17	46	80
19	55	21
21	103	54

— FAKTA —

FRAKT INN OG UT AV AFGHANISTAN

Antall tonn materiell som ble tatt imot og sendt av det norske støtteelementet, via tog og luftveien, første halvår 2013.

646
TONN

173
TONN

Noen utenom det vanlige

Ikke alle de norske offiserene som bidrar i Afghanistan, tilhører helnorske avdelinger. Nesten tretti offiserer bidrar i rene internasjonale staber: på høyt nivå i ISAF, i FN-systemet og som mentorer for afghanske styrker.

Seks norske offiserer tjenestegjør ved ISAFs hovedkvarter og hovedoperasjonssentralen. Begge ligger i Kabul. Disse offiserene har som oppdrag å ivareta at de strategiske føringene som operasjonsledelsen i ISAF har bestemt, blir tatt i bruk av nasjonene som opererer i Afghanistan.

Afghanistan er delt inn i seks ISAF-regioner med hver sin ISAF-ledelse. I den tyskledede regional-kommandoen for Nord-Afghanistan arbeider ti norske stabsoffiserer. Alle har som oppgave å koordinere en felles innsats for de internasjonale bidragene i Nord-Afghanistan.

Norske mentorer. Den afghanske hærens øverste ledelse i Nord-Afghanistan – Den afghanske hærens 209. korps – mentoreres av blant annet to norske offiserer. De arbeider sammen de afghanske styrkene i en afghansk leir som kalles Camp Shaheen utenfor Mazar-e Sharif. I denne perioden har de norske mentorene prioritert å gi stabene råd slik at de kan planlegge på lengre sikt. Dette er gjort for å kunne samkjøre korpsets planer med de langsiktige planene til ISAF.

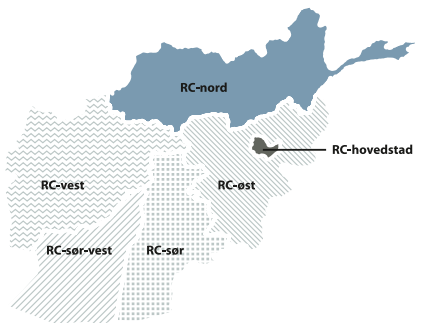
I den samme leiren ligger den afghanske hærens ingeniørskole. Den utdanner soldater til å bli eksperter på håndtering av miner og eksplosiver. Soldatene skal også bli eksperter på bygging og vedlikehold av militære leire. Forsvaret bidrar med tre militære instruktører.

FAKTA

REGIONER I AFGHANISTAN

Dette er en oversikt over de forskjellige regionale ISAF-kommandoene (RC) i Afghanistan. Norge har soldater i Regionalkommandoen i Nord-Afghanistan og i hovedstaden Kabul.

I Kabul har den afghanske hæren også en egen skole som utdanner sambandssoldater til eksperter på militær kommunikasjonsteknologi. Her bidrar Forsvaret med to instruktører.

Begge skolene får råd om selvstendig drift og kvalitet i utdanningen. I tillegg følger de norske mentorene opp byggingen av en ny leir i Mazar-e Sharif. Den skal huse både den afghanske hærens ingeniørskole og sambandsskolen. Byggeprosjektet finansieres av Tyskland.

Kabul internasjonale flyplass. Kabul internasjonale flyplass, også forkortet KAIA, er afghanernes Gardermoen. Her jobber sivile og militære side om side med å frakte store mengder gods og passasjerer til resten av verden og internt i landet. Norge har en offiser som er ansvarlig for operasjonell drift av flyplassen. I tillegg er det tre befal som bistår med kunnskap og erfaring for effektiv drift av flyplassen.

Et av de viktigste oppdragene ved flyplassen er å utdanne og trene afghanerne slik at de blir i stand til å overta ansvaret for KAIA. Per dags dato er det mer enn hundre afghanere i trening innenfor alle sentrale funksjoner av flyplassdriften. Denne treningen er en videreføring av norske offiserers innsats fra 2007 hvor Norge hadde ansvaret for både flyplass og basedrift av KAIA.

Kabul internasjonale flyplass er et viktig logistisk knutepunkt også for de norske styrkene. Derfor

har Forsvaret stasjonert tre soldater fra den norske kontingentstaben og det nasjonale støtteelementet ved flyplassen. De skal motta personell, materiell og post. Ved den militære flyplassen har norske styrker flere militære kjøretøy. Disse kjøretøyene tas blant annet i bruk for å eskortere personell i Kabul sentrum. Typiske destinasjoner er ISAFs hovedkvarter, den norske ambassaden og andre viktige knutepunkter. Når det er behov for militær transport, bidrar soldater fra det nasjonale støtteelementet i Mazar-e Sharif med styrkebeskyttelse.

Norsk etterretningsarbeid. Etterretningstjenestens viktigste oppgave i Afghanistan er å støtte norske militære styrker. Først og fremst skal etterretningspersonellet bidra med informasjon som skal bedre styrkens egen sikkerhet og beslutningsgrunnlag. I tillegg samarbeider Etterretningstjenesten med ISAF og afghanske sikkerhetsstyrker.

Støtter FN. Forsvaret bidrar med to militærrådgivere til FNs sivile støtteoperasjon i Afghanistan – United Nations Assistance Mission Afghanistan (UNAMA). Denne organisasjonen har som oppdrag å gi politiske og strategiske råd for fredsarbeidet i landet. Den skal også støtte afghanske myndigheter i deres strategi for å gjenoppbygge landet. I tillegg koordinerer de FNs bistandsprogrammer.

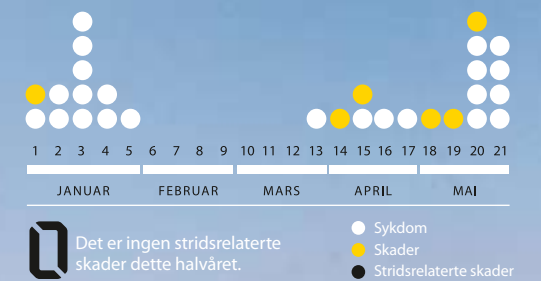
Fortsatt støtte etter 2014

Nato diskuterer fortsatt hensikten med og bredden i den internasjonale tilstedeværelsen i Afghanistan når ISAF-operasjonen avsluttes i 2014.

Behovene etter 2014 vil inkludere opplæring, rådgiving og ulike former for assistanse. Det vil også være behov for støtte til arbeid med kontra-terrorisme. Hvordan disse operasjonene skal løses, er tema for samtaler som pågår mellom Nato, Afghanistan og de andre deltakernasjonene. Når analysene og diskusjonen er ferdige, vil Nato gi detaljerte planer til deltakernasjonene.

Ved utgangen av januar 2013 har 28 Nato-land og åtte partnerland forpliktet seg til å hjelpe Afghanistan i fremtiden. Norge er en av disse nasjonene. Målet er at Afghanistan skal stå på egne ben, men ikke alene. Det internasjonale samfunnet har forpliktet seg til å støtte Afghanistan fra 2015 til 2024. Denne støtten skal sikre at suksessene av de store internasjonale militære, sivile og diplomatiske investeringene, er forente og fører til varig stabilitet.

SKADER OG SYKDOM BLANT SOLDATENE I 2013.

NORSK PERSONELL I MIDTØSTEN

OFFISERER

15

15 norske offiserer tjenestegjør i fredsbevarende operasjoner i Midtøsten første halvåret av 2013.

OPERASJONENS LEDELSE

1948

FNs eldste fredsoperasjon har vært til stede i Midtøsten siden 1948.

LIBANON

4

Observer Group Lebanon

SYRIA

4

Observer Group Golan Damascus

ISRAEL

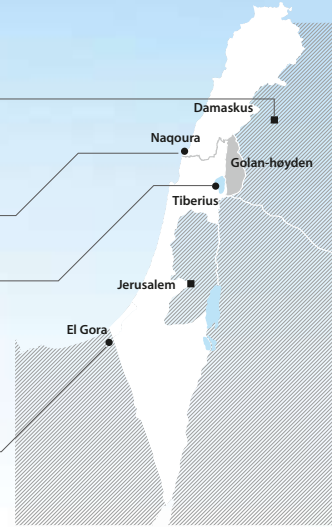
4

Observer Group Golan Tiberius

SINAI

3

Multinational Force and Observers (MFO)

Ivaretar historisk fred

Blant over to tusen militære og sivile fra 12 land er tre norske offiserer med på å jobbe for freden på Sinai. De har viktige oppgaver i Multinational Force and Observers, også kjent som MFO.

Opprinnelsen til MFO er Camp David-avtalen som ble inngått mellom Egypt og Israel i 1979. I 1981 ble partene enige om premissene for oppdraget, og de ba FN opprette en fredsbevarende styrke. Dette gikk ikke gjennom i FNs sikkerhetsråd, og derfor ble MFO opprettet som en uavhengig organisasjon gjennom en avtale mellom Egypt, Israel og USA.

MFO skal observere, rapportere og verifisere at fredsavtalen mellom Israel og Egypt blir overholdt. Overtredelser blir meldt til begge parter. I praksis patruljerer MFO veiaksene daglig og har faste og midlertidige observasjonsposter langs grensene og innenfor visse soner. MFO har også ansvaret for å følge opp avtaleverket samt sikre fri trafikk i Tiran-stredet.

Etter 1. september 2005 har MFO også hatt i oppdrag å overvåke utsettingen av grensevakter på egyptisk side mot grensen til Gaza. MFO skal sikre at utplasseringen av grensevakter er i henhold til avtalene som er inngått mellom Egypt og Israel.

Norsk operasjonssjef. MFO kom i stand som en trestatsavtale mellom Egypt og Israel med USA som garantist. MFO er en selvstendig organisasjon med hovedkontor i Roma i Italia og ledes av en amerikaner. Styrkesjefen skal komme fra ett av de deltakende landene, men ikke USA.

En av de tre norske offiserene er oberst og operasjonssjef (Chief of Operation). Obersten har ansvaret for å planlegge og lede alle operasjonene på land, til sjøs og i lufta. Han er også med i ledergruppen i MFO. De to andre offiserene (majorer) er liaison-offiserer. De fasiliterer møter mellom partene og styrken, bidrar til transporten av møtedeltakerne og

FOTO: NTB/SCANPIX

sikrer de nasjonale representantene i disse møtene. I tillegg sørger de for at partene har kommunikasjon med hverandre via diverse sambandsmidler.

Spleiselag. MFO er lokalisert i to leire: North Camp og South Camp. Hovedkvarteret ligger i North Camp cirka ti kilometer fra grensen til Gaza. South Camp ligger i Sharm el-Sheikh ved Rødehavet.

Økonomisk driftes MFO som et spleiselag der Egypt, Israel og USA har likeverdige bidrag. I tillegg bidrar USA med ekstra midler innenfor styrkeskyttelse. Det er også en rekke andre land som bidrar med mindre årlige summer. Blant disse er Norge, som er den største bidragsyterne blant dem.

Betydelige sikkerhetsutfordringer. Sikkerhets-situasjonen i Sinai har vært i en nedadgående spiral etter president Hosni Mubaraks fall vinteren 2011. Beduinerbefolkningen i Sinai har på mange måter tatt over kontrollen av det meste av halvøya, og egyptiske myndigheter har bare en faktisk tilstedeværelse langs middelhavskysten i nord og i området rundt Sharm el-Sheikh.

MFO er utgruppert med 29 små stasjoner langs hele den om lag 190 kilometer lange grensen. Personellet har vært utsatt for en rekke trakasseringer og direkte sikkerhetsutfordringer fra lokalbefolkningen. I tillegg strømmer det betydelige mengder våpen inn i Sinai etter Muammar al-Gadaffis fall i Libya, både til væpning av beduiner og til videre smugling inn i Gaza.

På grunn av sikkerhetsvakuemet i Sinai blir territoriet også benyttet av radikale terrorgrupper fra Gaza. De bruker området som oppmarsjområde for

anslag mot Israel. Disse gruppene er også i konflikt med Egyptiske sikkerhetsstyrker. I tillegg foregår det betydelig menneskesmugling fra Sudan, Eritrea og Etiopia via mellommenn i Sinai inn i Israel.

Kort oppsummert er Sinai-beduinene en neglisjert del av den egyptiske befolkningen. De lever i et utstrakt klansamfunn der varianter av smugling og blodhevn er en del av hverdagen. Sikkerhetsutfordringene for MFO er betydelige.

Garantist for fred. MFOs rolle som garantist for fredsavtalen er muligens viktigere nå enn ved opprettelsen i 1981. Både Israel og Egypt har interesse av at den internasjonale styrken er der for å overvåke og dokumentere at partene holder seg til avtalen. MFO demper kanskje også partenes militære respons på de terroraksjonene som har skjedd de siste årene i forbindelse med grensen.

Selv om retorikken i Egypt under det nye muslimske brorskapets styre tidvis er meget skarp mot Israel, virker det som om de ikke er interessert i å utfordre fredsavtalen. Det egyptiske militæret mottar betydelige bidrag fra USA hvert år, som en del av avtalen. Dette er bidrag militæret er svært avhengig av for å drifte og anvende relativt avansert amerikansk militært materiell. USA har vært klar på at dette faller bort hvis Egypt ikke overholder avtalen. Israel har ingen interesse av å rokke ved avtalen.

Borgerkrigen i Syria har ingen direkte påvirkning på MFO, men den er med på å påvirke Israels strategiske vurderinger og prioriteringer. Det gjør at Israel tidvis ikke har forholdet til Egypt og MFO på dagsorden. Det er nok en bekymring for at Syrias smitteeffekt inn i Libanon og Hizbollah skal påvirke Israel.

— FAKTA — OBSERVATØRER PÅ SINAI

3

Norge bidrar med tre offiserer som arbeider for å opprettholde freden på Sinai-halvøya.

29

Multinational Force and Observers er utgruppert med 29 små stasjoner langs hele den om lag 190 km lange grensen mellom Egypt og Israel.

1979

Multinational Force and Observers (MFO) har sin opprinnelse i Camp David-avtalen fra 1979, men ble ikke godkjent i FNs sikkerhetsråd i 1981. MFO er en uavhengig organisasjon etablert gjennom en avtale mellom Egypt, Israel og USA.

Vokter konfliktområde i Midtøsten

Siden 1948 har FNs eldste fredsoperasjon vært til stede i Midtøsten for å bidra til å stabilisere regionen. I dag har Norge tolv offiserer med på laget, og de jobber under krevende forhold i en region preget av konflikt.

FAKTA OM UNTSO

MILITÆRE OBSERVATØRER

 153

Norge bidrar med 12 offiserer til operasjonen i 2013.

INTERNASJONALT SIVILT PERSONELL

 93

per 31. desember 2012

LOKALT SIVILT PERSONELL

 141

per 31. desember 2012

OPERASJONENS LEDELSE

Operasjonen i Midtøsten har mandat som fredsbevarende styrke i FNs sikkerhetsråd.

DELTAKERLAND MILITÆRT

Argentina, Australia, Belgia, Canada, Chile, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Irland, Italia, Kina, Malawi, Nederland, Nepal, New Zealand, Norge, Russland, Serbia, Slovakia, Slovenia, Sveits, Sverige, USA og Østerrike.

FOTO: FN

Kilde: FNs nettsider og Forsvaret

Mandatet til United Nations Truce Supervision Organization, også kjent som UNTSO, går helt tilbake til mai 1948, noe som gjør dette til FN's eldste fredsbevarende operasjon. Bakgrunnen for UNTSO var den arabisk-israelske krigen i 1948. Norge kom med i styrken i 1956. UNTSOs oppgave er å overvåke våpenhvilen mellom Israel og Egypt, Jordan, Libanon og Syria. I tillegg skal UNTSO føre tilsyn med våpenavtaler og forebygge at enkelthendelser eskalerer. UNTSO skal støtte andre fredsbevarende FN-operasjoner i området slik at disse kan oppfylle sine respektive mandater.

FN er også representert i Midtøsten med UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon) i Libanon og UNDOF (United Nations Disengagement Observer Force) på Golan-høyden. UNTSO samarbeider tett både med UNIFIL og UNDOF.

Fire – fire – tre. I 2013 har Norge hatt elleve observatører i UNTSO, og de er fordelt på tre avdelinger. I tillegg kommer det stabsstillinger som roterer mellom de ulike deltakerlandene. Norge får en stabs-offiser ved hovedkvarteret i Jerusalem til høsten.

Åtte av observatørene jobber ved Observer Group Golan. Denne gruppen er delt på to utestasjoner plassert på henholdsvis syrisk og israelsk side av Golan. Det er fire nordmenn på hvert av stedene.

De tre siste observatørene tilhører Observer Group Lebanon, som har hovedkvarter i Naqoura sørvest i Libanon.

Fordelingen av de elleve observatørene varierer fra tid til annen, men prinsippet er at observatørgruppene skal ha en nasjonal balanse som innebærer en fordeling med tre grupper med om lag fire nordmenn i hver.

Observasjonsposter og patruljering. Observatørene i UNTSO er ubevæpnet. Når observatørene er ute på patrulje, bruker de pansrede sivile kjøretøy. Offiserene jobber i multinasjonale team, noe som blant annet sikrer objektiviteten når de

rapporterer brudd på avtaleverk. Samarbeidet med de væpnede FN-styrkene i området gjør at de ubevæpnede observatørene har noe beskyttelse. Hvis for eksempel observatørene på Golan-høyden trenger støtte, har UNDOF lett bevæpnet personell som kan tre støttende til.

Observatørene jobber ut fra observasjonsposter som er små leire hvor de også bor. I tillegg er de ute på patrulje så sant forholdene er trygge nok. Viktige oppgaver er inspeksjoner og våpentelling.

Spent situasjon og krevende hverdag. Fortsatt er det relativt trygt å operere på israelsk side, men Syria-krisen har gjort at situasjonen i området er mer spent. Borgerkrigen i Syria gjør at området er utrygt også for observatørene, og tre av fem operasjonsposter er tatt ut av bruk. Det har ikke vært mulig å gjennomføre patruljering på syrisk side av Golan-høyden den siste tiden.

UNTSO-personell har også opplevd å bli holdt tilbake av både syriske myndigheter og opprørere ved flere anledninger. Heldigvis har de sluppet fri i god behold etter relativt kort tid. Selv om offiserene ikke er blitt fysisk skadd, er dette en psykisk påkjenning for dem. Ingen norske offiserer har vært blant dem som har vært holdt tilbake. Det har vært andre utfordrende hendelser hvor norske offiserer har vært til stede, blant annet ved forhandlinger ved trafikkposter.

Situasjonen for observatørene i Libanon er også krevende. Den spente situasjonen i landet gjør det blant annet utfordrende å gjennomføre patruljeringer.

Urolighetene i Egypt har ikke hatt direkte innvirkning på observatørene, men er en del av den økte spenningen i Midtøsten, og spiller dermed inn på den totale situasjonen.

Den økte spenningen har gjort at UNTSO i enda større grad legger vekt på personellsikkerheten og evakueringsmulighetene og har styrket kompetansen internt.

— FAKTA — MIDTØSTEN

11

I 2013 bidrar Norge med elleve offiserer til operasjonen i både Libanon, Syria og Nord-Israel.

1948

United Nations Truce Supervision Organization er verdens eldste FN-fredsoperasjon. Den ble opprettet i 1948.

153

Det er totalt 153 militære observatører fra 25 forskjellige nasjoner i FN's fredsoperasjon UNTSO.

NORSKE STYRKER I AFRIKA

SOLDATER

170

Omtrent 170 norske soldater deltar i Natos stående maritime styrke.

OPERATION OCEAN SHIELD

2013

Fra mai til desember bidrar Norge med fregatten KNM Fridtjof Nansen som flaggskip for Nato-styrken. En norsk offiser leder for første gang det flernasjonale bidraget i Operation Ocean Shield.

KONGO

142

Den demokratiske republikken Kongo ligger på 142. plass på FNs utviklingsprogramms rankingliste per mai 2013.

SØR-SUDAN

200

Omtrent 200 offiserer fra mer enn 50 nasjoner arbeider for å sikre freden i Sør-Sudan. 18 av disse er norske.

OPERASJONENS LEDELSE

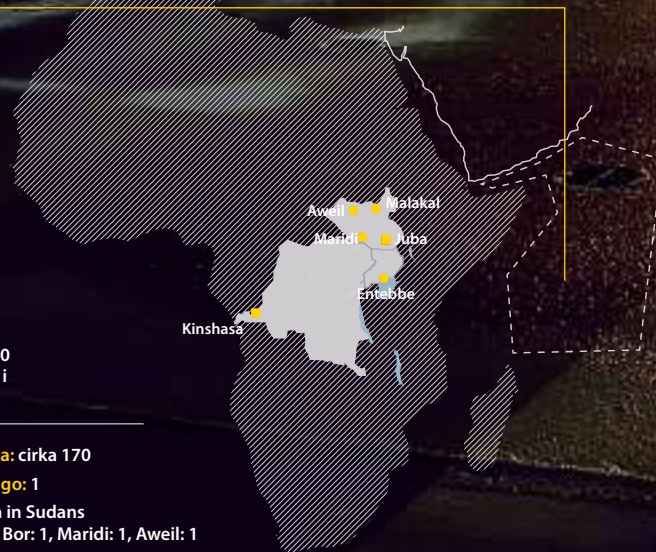
Operasjonen i Afrika har mandat som fredsbevarende styrke i FNs sikkerhetsråd.

Operation Ocean Shield i Adenbukta: cirka 170

Den demokratiske republikken Kongo: 1

Sør-Sudan: United Nations Mission in Sudans hovedkvarter i Juba: 12, Malakal: 2, Bor: 1, Maridi: 1, Aweil: 1

Uganda: Regionalt knutepunkt i Entebbe: 1

Historisk lederskap

Med KNM Fridtjof Nansen i spissen skal en norsk offiser for første gang lede et flernasjonalt bidrag til Natos stående maritime styrke. – At Norge har fått dette ansvaret, er historisk. Og det er en glede å få lede oppdraget for den multinasjonale staben i operasjon Ocean Shield, sier flaggkommandør Henning Amundsen.

Fra mai i år til desember 2013 bidrar Norge med fregatten KNM Fridtjof Nansen som sjømilitært styrkebidrag og flaggskip for Natos stående maritime styrke 1 (SNMG1). Det er første gangen Norge deltar i SNMG1 med en fregatt i Fridtjof Nansen-klassen.

Styrken har fått i oppdrag å lede og delta i operasjon Ocean Shield som forebygger og forhindrer piratvirksomhet i Adenbukta.

Operasjonsområdet er på størrelse med Vest-Europa, og de enorme avstandene gjør Ocean Shield til en operasjon som i stor grad er etterretningsdrevet, sier Amundsen. Ocean Shield ble iverksatt i 2009.

Til vanlig er KNM Fridtjof Nansen utrustet og trent for konvensjonell maritim krigføring.

Fartøyet er supplert med enkelte kapasiteter for dette oppdraget. Ett eksempel er krankapasiteten som håndterer båtene til bordingslaget. Et annet eksempel er mitraljøser som kan fjernstyres fra broen. Disse mitraljøsene reduserer risikoen for mannskapet i en skarp situasjon, sier Amundsen.

Først fremme. Natos totalt fire stående marinestyrker inkluderer ytterligere en fregattstyrke og to minerydderstyrker. Styrkene er en del av den maritime beredskapen til forsvarsalliansens Response Force. Det vil si at det norske bidraget skal kunne være første respons ved en eventuell «artikkel 5-hendelse» – et angrep på et av alliansens medlemsland. KNM Fridtjof Nansen er derfor rustet for oppdrag utover anti-piratoperasjoner.

Forebygger piratvirksomhet. Nato har inntil videre besluttet å rotere bruken av de to fregattstyrkene i operasjon Ocean Shield. Operasjonen skal beskytte skipstrafikken og avverge og forhindre sjørøveri i Adenbukta og i det indiske hav.

– Det har vært en kraftig nedgang i piratangrep de siste tre årene. I år er det foreløpig ingen pirater som har klart å gjennomføre en kapring, sier Amundsen.

Men han advarer sterkt mot å redusere eller avvikle innsatsen i Det indiske hav.

– Da vil piratvirksomheten umiddelbart blomstre opp igjen. Så lenge forholdene i Somalia er som i dag, vil pirater kunne herje fritt. Vi kan forebygge og avverge angrep, men problemet må løses på land.

Konkrete tiltak. Flaggkommandøren mener det er tre hovedårsaker til den positive utviklingen

i havområdene der den multinasjonale styrken arbeider for å bedre sikkerheten for skipsnæringen.

– Rederinæringen er åpen for råd. For eksempel har næringen fulgt rådet om bevæpnede vakter om bord, og det er helt klart preventivt. I tillegg er det utviklet «Best Management Practices». Denne gir konkret informasjon og veiledning til rederier som har skip i Adenbukta. Den siste årsaken er det økende samarbeidet mellom Nato, EU-styrken Atalanta, USA og land utenfor alliansen, som for eksempel Russland, Kina og Japan. Alle har som mål å sikre ferdsele i området.

Amudsen legger til at løpende informasjonsutvikling med lokale myndigheter gir resultater i kampen mot piratene.

Operasjonen ledes fra Natos sjømilitære hovedkvarter i Northwood i England, HQ Maritime Command, mens deler av den taktiske utførelsen gjennomføres av den norskledete sjømilitære styrken med navnet Task Force 508.

Traumeteam og marinejegere. KNM Fridtjof Nansen skal både være deltaker i operasjonen og flaggskip for den multinasjonale styrken. Kommandørkaptein Petter Kammerhuber er skipssjef for det norske bidraget.

I tillegg til fregatten med besetning, består det norske bidraget av et bordingslag fra Marinejegerkommandoen, militærpoliti for etterforskning og bevisbehandling og et traumeteam for avansert medisinsk behandling. Et lite og mobilt nasjonalt støtteelement støtter den norske styrken med logistikk og materiell.

Ikke første gang. Tidligere deltok norske fregatter regelmessig i den stående maritime Nato-styrken, men Norge har aldri tidligere vært kommandofartøy eller hatt styrkesjefen. KNM Fridtjof Nansen deltok i operasjonen ved Afrikas horn også i 2009, men da som del av EUs operasjon Atalanta. Norge har ambisjon om regelmessig å bidra med Nansen-klassen til Natos stående styrker.

Om bord i KNM Fridtjof Nansen er det 163 soldater (styrkebidrag og stab). Den norske styrken vil lede Natos stående maritime styrke 1 som har fregatter og jagere fra i alt fem nasjoner: Danmark, Nederland, Norge, Ukraina og USA. Anslagsvis vil styrken bestå av opp mot 700 personer.

— FAKTA —

OPERASJON OCEAN SHIELD

2013

Norge skal bidra med fregatten KNM Fridtjof Nansen til Natos stående maritime styrke fra mai 2013 til desember 2013.

700

Den norske styrkesjefen vil lede inntil 700 personer fra Danmark, Nederland, Norge, Ukraina og USA.

163

163 norske soldater og offiserer deltar i Natos stående maritime styrke.

STANDING NATO MARITIME GROUP

Nato har fire hurtigreagende styrker: Standing Nato Maritime Group 1 og 2 samt to minerydderstyrker. Dette er multinasjonale maritime styrker som er tilgjengelige for Nato hele tiden.

Styrkene deltar på øvelser, kan respondere ved krisesituasjoner og utfører høyst operative oppdrag hvor som helst i verden.

Styrkene opererer under kommandoen til Natos maritime hovedkvarter i Northwood i England.

Det internasjonale anti-piratarbeidet har mandat fra FN's sikkerhetsråd. Sikkerhetsrådet har gjennom flere resolusjoner oppfordret stater og organisasjoner til å delta i bekjempelsen av piratvirksomheten utenfor kysten av Somalia.

NATO SHIPPING CENTRE

LENKEN TIL SKIPSFARTSNÆRINGEN

Ved Natos sjømilitære hovedkvarter i Northwood i England sitter to norske offiserer. De bidrar til samarbeidet mellom den militære skipsfartsnæringen og de sjømilitære styrkene i Adenbukta.

Oppdraget til den militære operasjonen i Adenbukta, Operation Ocean Shield, er å forbygge at den sivile skipsnæringen blir utsatt for kapring. Nato Shipping Centre er et av flere organer som fungerer som kontaktpunkter mellom de militære styrkene og den sivile skipsnæringen i operasjonsområdet.

I tillegg til å være et koordineringspunkt, gir senteret skipsnæringen råd om potensielle farer. Næringen får også informasjon om hvordan den kan bli påvirket av den militære operasjonen.

Senteret bidrar i tillegg med spesialister til øvelser og operasjoner innenfor to fagområder. Det ene fagområdet legger vekt på å skape situasjonsforståelse for handelstrafikken til støtte for militære sjefer og operasjonen. I tillegg blir det gitt råd til den sivile skipstrafikken om situasjonen. Det andre fagområdet samler og formidler navigasjonsinformasjon knyttet til sikkerhet og trygghet i sjømilitære operasjoner.

Bygger verdens yngste nasjon

I verdens yngste land jobber atten norske offiserer under krevende forhold. Sør-Sudan er en ung nasjon med store utfordringer, og gjennom FN-styrken UNMISS bistår Norge med å skape fred, sikkerhet og en fremtid for landet.

United Nations Mission in South Sudan (UNMISS) har som oppgave å sikre fred, skape sikkerhet og hjelpe til med å legge grunnlaget for utviklingen av Sør-Sudan som nasjon. Ved hovedkvarteret i Juba befinner det seg omtrent 200 offiserer fordelt på mer enn 50 nasjoner. Stabssjef er oberst Petter H.F. Lindqvist fra Norge.

Norge bidrar med totalt 19 offiserer til UNMISS. De fleste norske offiserene tjenestegjør som stabsoffiserer ved hovedkvarteret der de planlegger, koordinerer og gjennomfører operasjonene i Sør-Sudan. Målet er å vise FNs nærvær, dempe konfliktnivået og eventuelt gripe direkte inn for å beskytte sivilbefolkningen mot angrep fra væpnede grupper.

UNMISS har deployert fem bataljoner som hver skal dekke om lag 100 000 kvadratkilometer. Logistikken er krevende både på grunn av geografiske forhold og væpnede opprørsgrupper.

Liaisonoffiserer. Norge har fire militære liaisonoffiserer fordelt på operasjonsområdene i Sør-Sudan.

I Malakal lengst nord i Sør-Sudan, i delstaten Upper Nile, er det for tiden to norske offiserer. En av dem leder ett av de totalt ti liaisonteamene i Sør-Sudan. Videre er én liaisonoffiser i Bor i Jonglei, den største av delstatene i Sør-Sudan. Den fjerde liaisonoffiseren er i Maridi i delstaten Western Equatoria.

Liaisonene har en særlig krevende jobb. De lever under svært enkle forhold og har ofte begrenset tilgang på mat. Offiserene er ofte ute på patruljer, enten med helikopter, i kolonne med pansret beskyttelse eller i upansrede kjøretøy i området med mindre stridigheter. De kan også være på fotpatrulje.

Liaisonene jobber sammen med frivillige organisasjoner stasjonert i Sør-Sudan. Dessuten jobber de sammen med de sivile delene i UNMISS, deriblant humanitær støtte, sikkerhetssektorreform, diplomati og beskyttelse av de sivile. Liaisonene har også kontakt med UNMISS-bataljonene.

Knutepunkt. I Aweil, i delstaten Northern Bahr el Gazal, følger én norsk ingeniøroffiser arbeidet med utbyggingen av en støttebase. Der skal støttefunksjoner bidra til å bygge opp et desentralisert myndighetsapparat i Sør-Sudan.

Norge har også en viktig offiser i Entebbe i Uganda, som av praktiske årsaker er etablert som

regionalt knutepunkt. Offiseren har ansvaret for mottaket av alle offiserer og UNMISS-personell som skal inn til Juba.

Harde kamper. I Jonglei har det vært kamper mellom Sudan People's Liberation Army (SPLA) og væpnede grupper. Grupper bevæpnet med automatvåpen og tyngre skyts angriper landsbyer, og sivile liv går tapt. UNMISS skal beskytte befolkningen mot slike angrep. 9. april i år ble fem indiske UNMISS-soldater og syv sivile FN-ansatte drept i et bakholdsangrep. Flere soldater og sivile ble såret.

Jonglei er en utfordrende delstat. Helikoptre må brukes til etterforsyning, deployering, evakueringer og rekognosering. Det betyr tøffe prioriteringer og krevende dilemmaer for stabsoffiserene og de som er ute i operasjonsområdet.

Støtter oppbygging av myndighetsapparat. Ved siden av å beskytte sivile, har UNMISS et ansvar for å støtte oppbyggingen av myndighetsapparat og sikkerhetsstrukturer. Norsk politi deltar i arbeidet med å bygge opp et politivesen. Tradisjonelt har viktige samfunnsfunksjoner i Sør-Sudan vært håndtert av militærmakten. Derfor er det et viktig mål når UNMISS, sammen med andre, driver opplæring og støtter utviklingen av Sudan People's Liberation Army (SPLA) som et velfungerende forsvar.

Sør-Sudan er preget av voldshandlinger og stridigheter. Befolkningsgrupper slåss mot hverandre, og SPLA-hæren blir sett på som en trussel av enkelte grupperinger. Hovedkvarteret i UNMISS har et ansvar for opplæringen av SPLA innenfor disipliner som bidrar til utvikling i tråd med demokratiske prinsipper.

Avvæpning. Avvæpning er et eget ansvarsområde for UNMISS. UNMISS støtter med planlegging, tilrettelegging, informasjon og sikkerhet for innsamling av våpen, men det er myndighetene som skal stå for gjennomføringen. I dag er våpen lett omsettelig, og urolighetene gjør at det er stor skepsis til avvæpning. UNMISS har en omfattende prosess for å gjennomføre et effektivt nedrustnings-, demobiliserings- og reintegreringsprogram. Ett av resultatene er at tidligere SPLA-krigere har levert inn våpnene, sluttet som soldater og er tilbudt alternative leveveier.

— FAKTA —

SØR-SUDAN

50

I FN-styrken i Sør-Sudan bistår over 50 nasjoner med personell.

8,2

UNMISS skal støtte myndighetene i Sør-Sudan med å bedre sikkerheten til de over 8 millioner innbyggerne i landet.

19

19 norske offiserer tjenestegjør i Sør-Sudan.

SØR-SUDAN

Hovedstad: Juba

Flateinnhold: 619 745 km²

Folketall: 8,2 millioner

Sør-Sudan ble opprettet 9. juli 2011 etter en årelang konflikt mellom myndighetene i Sudan og the Sudan People's Liberation Movement (SPLM). FNs sikkerhetsråd har vurdert situasjonen i Sør-Sudan til å utgjøre en trussel for internasjonal fred og sikkerhet i regionen, og derfor ble UNMISS opprettet i 2011.

UNMISS

Leder: Hilde Frafjord Johnson

Hovedkvarter: Juba
Arbeidsspråk: engelsk
Uniformert personell:

6560 militære
143 liaisonoffiserer
556 politi

Antall norske offiserer: 18 (per mai 2013)

Sivilt personell
852 internasjonale*
1349 lokale*
397 FN-frivillige

* Tall fra 31. desember 2012.

Beskytter sivilbefolkningen

Den største fredsbevarende styrken i FN har den litt kryptiske forkortelsen MONUSCO, men oppdraget er absolutt ikke kryptisk. Norge bidrar med én offiser. Han leder avdelingen som jobber med å reformere sikkerhetssektoren i Den demokratiske republikken Kongo.

Da kommandør Per N. Svartefoss reiste til Den demokratiske republikken Kongo, gikk han inn i stillingen som nestleder i en avdeling som jobber med sikkerhetssektorreform. I februar i fjor ble han midlertidig leder av avdelingen, noe han skal være frem til han returnerer til Norge i august i år.

MONUSCO står for United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo, og oppdraget er å beskytte sivilbefolkningen og stabilisere landet slik at det kan utvikles videre. Dessuten skal MONUSCO koordinere internasjonal innsats, bidra med å reformere sikkerhetsinstitusjoner og bidra med å utvikle en nasjonal visjon og strategi for sikkerhetssektoren.

Krigstilstander. Den demokratiske republikken Kongo er et krevende land å jobbe i. Det hersker fortsatt krigstilstander i deler av landet, og statsapparatet fungerer dårlig. Det gjør at befolkningen ikke har lojalitet eller tillit til staten, men føler seg alene og glemt av den politiske ledelsen i hovedstaden Kinshasa.

En av utfordringene for MONUSCO er kompliserte politiske prosesser som er vanskelige å forstå, og landet er preget av korrupsjon. Den demokratiske republikken Kongo ligger langt nede på FNs utviklingsprogram sin rankingliste, 142. plass per 22. mai 2013. Landet rangerer nederst på listen over Human Development 2013.

Den demokratiske republikken Kongo er stor, faktisk like stor som to tredjedeler av Vest-Europa. Siden landet mangler fungerende infrastruktur, er det krevende å operere her.

Fred i fremtiden. I februar i år signerte en rekke afrikanske land en rammeavtale for fred. Avtalen skal sikre fred i en region hvor opprørere i Den demokratiske republikken Kongo støttes av nabolandene. Denne avtalen gir håp i regionen, og 22. mai besøkte FNs generalsekretær Den demokratiske republikken Kongo i forbindelse med avtaleverket. Landene som signerte avtalen er Den demokratiske republikken Kongo, Rwanda, Burundi, Den sentralafrikanske republikk, Angola, Uganda, Sør-Sudan, Sør-Afrika, Tanzania og republikken Kongo-Brazzaville.

FNs sikkerhetsråd har bestemt å deployere en såkalt Force Intervention Brigade med soldater fra Tanzania, Sør-Afrika og Malawi. Det er første gangen sikkerhetsrådet har gitt en militær styrke i oppdrag å utføre offensive operasjoner mot væpnede opprørsgrupper i Kongo. Denne brigaden er i denne omgangen satt opp for ett år og består av i underkant av 3000 soldater og annet personell som kommer i tillegg til den ordinære MONUSCO-styrken på i underkant av 20 000 soldater. Brigaden har tre infanteribataljoner, en artilleribataljon, en spesialstyrke og et oppklaringskompani.

— FAKTA —

MONUSCO

19 815

MONUSCO-styrken består av 19 815 soldater og offiserer.

760

760 militære observatører overvåker freden i regionen.

391

391 polititjenestemenn bidrar i MONUSCO.

NORSKE STYRKER I EUROPA

SOLDATER

 122 Drøyt 120 norske soldater deltar i Natos operasjoner i ulike deler av Europa i 2013.

KOSOVO

1999

Internasjonale styrker har vært til stede i Kosovo siden 1999. Norge bidrar i 2013 med fire offiserer.

MINERYDDERE

75

Gjennom året bidrar totalt om lag 75 norske soldater i Norges bidrag til Natos minerydderstyrke.

200 000

Mer enn 200 000 eksplosiver ble sluppet i nordeuropeisk farvann i løpet av første og andre verdenskrig.

LUFTOVERVÅKING

 24

24 nordmenn jobber med luftovervåking og varsling i Geilenkirchen.

FNs hovedkvarter i Pristina: 1

KFORs hovedkvarter i Pristina: 2

FN-styrken i Sør-Europa / Natos stående minerydderstyrke: ca. 75

Natos hovedkvarter i Sarajevo: 1

Heavy Airlift Wing, Pàpa Air Base: 18

Minimal tilstedeværelse

Helt siden 1999 har internasjonale styrker vært i Kosovo. I 2013 er nærværet av internasjonale militære styrker betydelig redusert, men landet står fortsatt overfor store utfordringer også sikkerhetsmessig.

Etter flere års krig i det tidligere Jugoslavia, eskalerte situasjonen på Balkan til en humanitær krise i Kosovo i 1999. Volden økte og flere hundretusener var på flukt. FN grep inn og autoriserte en Nato-styrke med rett til å bruke makt. Omtrent 50 000 soldater ble satt inn for å stabilisere situasjonen.

I 2013 er sikkerhetssituasjonen bedre, og kun 5600 Nato-soldater står igjen. I første halvåret av 2013 bidro Norge med til sammen fire offiserer til FNs og Natos operasjon i landet.

United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) er i hovedsak en sivil organisasjon. Den svarer på vegne av alle de internasjonale aktørene til FNs sikkerhetsråd basert på mandatet som er gitt i sikkerhetsresolusjon 1244. Sammen med internasjonale aktører skal UNMIK bidra til å skape forutsetninger for en bærekraftig utvikling av landet slik at Kosovo også skal være en stabiliserende faktor på vestre Balkan. Dette inkluderer utviklingen av samfunnsinstitusjoner og skape sikkerhet for alle, uavhengig av etnisitet. Kosovo Force (KFOR) leder den militære tilstedeværelsen for å bidra til et trygt og sikkert Kosovo.

Norge bidrar med én liaisonoffiser til FNs hovedkvarter i hovedstaden Pristina. Han er det daglige bindeleddet mellom UNMIK og KFOR og er ansvarlig for at det er en god informasjonsstrøm på tvers av organisasjonene.

De tre offiserene i KFOR arbeider i hovedkvarteret som også ligger i Pristina. Én offiser jobber som operasjonsplanlegger. Den andre offiseren er skiftleder i operasjonssenteret. Blant annet innebærer det ansvaret for å holde seg orientert om hva som skjer i operasjonsområdet og gjøre denne informasjonen tilgjengelig for kommandogruppen. Den tredje er militær seniorrådgiver og mentor i Operation and Support Brigade (OSB) Mentoring & Advising Team som arbeider sammen med ledelsen av logistikkbataljonen i OSB i Kosovo Security Forces (KSF).

KFOR er den såkalte «tredje respondenten» til utøvelsen av sikkerhet i Kosovo. Det betyr at de internasjonale styrkene støtter når Kosovos eget politi og EULEX (som støtter Kosovo med å integrere europeiske lover og regler) ikke selv håndterer situasjonen.

Nord og sør. Hvis man skal vurdere situasjonen i Kosovo i dag, bør man skille området mellom nord og sør for elven Ibar. Hoveddelen av den serbiske minoriteten bor i nord, men det finnes også mindre enklaver med serbisk befolkning i sør.

Det er i nord utfordringene er størst. Utfordringene i nord er preget av flere forhold. Motstanden mot å bli en del av Kosovo er stor, og dette demonstreres på ulike måter. På tross av at det eksisterer parallelle samfunnsfunksjoner, eksisterer det begrenset

— FAKTA —

KOSOVO

5600

Omtrent 5600 Nato-soldater bidrar i Kosovo Forces i 2013.

4

Norge bidrar med tre offiserer til Natos operasjon og én offiser til FNs operasjon i Kosovo.

30

Hele 23 Nato-land og 7 andre land bidrar i Nato-styrken Kosovo Forces.

Følgende land bidrar med personell i KFOR:

Albania, Armenia, Bulgaria, Canada, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Hellas, Irland, Italia, Kroatia, Litauen, Luxembourg, Marokko, Nederland, Norge, Polen, Portugal, Romania, Slovenia, Sveits, Sverige, Tsjekia, Tyrkia, Tyskland, Storbritannia, Ukraina, Ungarn, USA og Østerrike.

FOTO: NTB / SCANPIX

tilstedeværelse av fullgod myndighetsutøvelse. Tilgangen på alternative smuglerruter inn til Kosovo, bidrar også til ulike former for kriminalitet. Kosovo og Serbia har en samarbeidsavtale som regulerer hvilke grenseoverganger som er autorisert. KFOR bidrar med ulike tiltak for å sikre at mesteparten av tungtrafikken krysser de autoriserte og bemannede grenseovergangene. Dette har møtt motstand i nord og har skapt ulike motreaksjoner.

Eksempler på dette er at EULEX og KFOR blir stoppet dersom Kosovo-politiet blir eskortert frem til grenseovergangene i nord, og veier og broer stenges ved bruk av midlertidige eller permanente veisperringer for å hindre myndighetenes bevegelsesfrihet. Et godt eksempel på dette er byen Mitrovica som deles i to av elven Ibar. Broene er blokkert for trafikk av permanente sperringer som skiller den serbiske minoriteten i nord fra de albanske innbyggerne sør for elven.

En ny avtale. 19. april i år ble en viktig avtale inngått mellom Kosovo og Serbia. Avtalen er et steg i å normalisere forholdet mellom Kosovo og Serbia. Avtalen innebærer blant annet avvikling av de parallelle eller sponsede samfunnsinstitusjonene som nå eksisterer i nord. Dette betyr blant annet at Kosovo skal ta et mer institusjonelt ansvar også i de nordlige områdene, herunder myndighetsutøvelse. Det er hvordan partene lykkes med

implementeringen av avtalen, som i stor grad vil være avgjørende for sikkerhetssituasjonen ikke bare i nord, men i hele Kosovo.

Avtalen er et resultat av en lang periode med forhandlinger under EUs ledelse. Serbias motivasjon for å inngå avtalen er et ønske om å bli EU-medlem. Forutsetningene for å starte søknadsprosessen er derfor regulert i avtalen. Kosovos motivasjon er å bli en anerkjent stat og nærmere integrert med Europa. Videre utvikling av Kosovo avhenger også mye av at landet blir anerkjent som en selvstendig stat i FN. Det krever at to tredjedeler av landene i FN gir slik anerkjennelse. I dag har Kosovo støtte fra omtrent halvparten av FNs 193 medlemsland.

Fryst tilstand. Situasjonen i Kosovo vurderes som «frost». Det innebærer at den kan utvikle seg i mange retninger, enten som uavklart som i dag, mot stabil utvikling eller i verste fall føre til voldelige reaksjoner.

I Kosovo spiller symboler en stor og viktig rolle i kulturen. Trusler og angrep mot landemerker og installasjoner med symbolverdier forekommer fremdeles. Blant annet har ni klostre (noen av dem står på Unescos verdensarvliste) egen beskyttelse. Beskyttelsen av to av disse klostrene blir fremdeles ivaretatt av KFOR, men sikkerhetsansvaret for disse er også planlagt overført til politiet i Kosovo som i dag har ansvaret for de øvrige klostrene.

På minejakt til havs

Sjøminer, torpedoer, luftbomber: Sporene etter de to verdenskrigene er fortsatt mange i nordeuropeiske farvann, og norske mineryddere bidrar aktivt i jakten på dem.

Sjøforsvaret stiller regelmessig ett minerydderfartøy til Natos beredskap, normalt for en fire-måneders seileperiode hvert halvår. I tillegg er fartøyet vanligvis innmeldt i Natos responsstyrkeberedskap i en seksmåneders periode.

200 000 eksplosiver. Behovet for minerydding er fortsatt stort. Beregninger viser at mer enn 200 000 sjøminer, torpedoer og luftbomber ble sluppet i nordeuropeiske farvann under første og andre verdenskrig. Spesielt mange av dem havnet i Østersjøen og Nordsjøen.

Det siste halvåret er det KNM Hinnøy som har seilt som en del av den internasjonale minerydderstyrken. Det norske fartøyet la ut fra kai 6. mars for å gjennomføre sitt fire måneder lange oppdrag i Nord-Europa. Styrken har blant annet hatt oppdrag i farvann Forsvaret sjelden besøker, som for eksempel Reykjavik, der styrken sist var i 1998.

Trening i ti land. I juni deltok KNM Hinnøy på to større multinasjonale Nato-øvelser og i én multinasjonal øvelse i Baltikum. I alt har styrken hatt havneopphold og øvelser i ti land: Belgia, Danmark, Færøyene, Irland, Island, Nederland, Norge, Polen, Storbritannia og Tyskland.

Fartøyet og mannskapet på 36 returnerer i slutten av juli med solid erfaring som bidrar til å løfte både Sjøforsvaret og minevåpenet. I september overtar KNM Rauma som Norges bidrag til Natos minerydderstyrke. Totalt bidrar omtrent 75 norske soldater gjennom året.

I tillegg stiller Norge offiserer på rotasjon til staben for minerydderstyrken. Styrken består for øyeblikket av fem fartøyer fra henholdsvis Belgia, Nederland, Norge, Polen og Tyskland. Styrkesjefen er polsk og har ansvaret for opp mot 250 personer.

INFO

MULTINASJONAL STYRKE

Nato har to stående minerydderstyrker: SNMCMG1 (Standing Nato Mine Counter Measures Group 1) og SNMCMG2. Den sjøgående multinasjonale styrken kan reagere på et bredt spekter av operasjoner og skarpe oppdrag nesten hvor som helst i verden.

1973

Minerydderstyrken ble opprettet i Belgia i 1973. Opprettelsen var en anerkjennelse av viktigheten av å beskytte de strategisk viktige sjøveiene mot en eventuell minetrussel. Mange stater har kapasitet til å legge ut sjøminer som er en effektiv måte å stenge havner, kanaler og sjøveier på.

1984

Norge har deltatt jevnlig siden 1984 og ledet styrken ved flere anledninger. I 2013 bidrar Forsvaret med både minerydderfartøy og minedykkere.

— FAKTA —

MINERYDDERNE

2400

Omtrent 2400 norske soldater har tjenestegjort i Natos stående minerydderstyrke siden 1984.

4

I løpet av et halvt år med Nato-beredskap seiler minerydderfartøyet i fire måneder i strekk.

250

Natostyrken består av omtrent 250 personer og fartøyer fra Belgia, Nederland, Norge, Polen og Tyskland.

Vil inn i det gode selskap

Siden FN gikk inn i Bosnia med omtrent 40 000 soldater i 1992, har internasjonale styrker operert i Bosnia-Hercegovina. I dag er målet er å gjøre forbundsstaten kvalifisert til å bli Nato-medlem.

I første halvåret av 2013 bidro Forsvaret med én nøkkelposisjon ved Nato-hovedkvarteret i landets hovedstad Sarajevo. Norske offiserer ruller på å fylle stillingen som nestkommanderende i den militære delen av hovedkvarteret og som sjef for Natos rådgivingsteam i den svært internasjonale staben. Hele ti nasjoner bidrar med personell til hovedkvarteret med til sammen 70 ansatte, hvorav omtrent halvparten er sivilt ansatte.

Den norske nestkommanderende offiseren i Sarajevo har hovedansvaret for å lede Natos arbeid med forsvarsreform og støtte landet innenfor samarbeidsprogrammet Partnership for Peace (PFP). Bosnia-Hercegovina har deltatt i programmet siden 2006.

For å bli tatt opp i PFP-programmet, er nasjonene nødt til å vedkjenne seg ideen om demokrati, menneskerettigheter og demokratisk kontroll med militære styrker. Programmet innebærer samarbeid med fredsbevarende innsats, humanitært hjelpearbeid og felles militære øvelser.

Bytter på presidentposten. Bosnia-Hercegovina er delt i to delstater, Republika Srpska (hovedsakelig bosnisk-serbere) og føderasjonen Bosnia-Hercegovina (hovedsakelig bosnjaker og kroater).

Alle de største partiene er etniske og til dels meget nasjonalistiske partier. Disse er i konstant politisk strid. Kort fortalt kan det sies at serberne er sterke motstandere av et Nato-medlemskap.

Landet har ikke én president, men tre. Disse skifter på å lede presidentskapet. Avgjørelser i presidentskapet er basert på konsensus mellom de tre folkegruppene.

Etniske grupperinger. Landet har lenge hatt konflikter mellom tre etniske grupper: bosnisk-kroater (katolikker), bosnisk-serbere (ortodoks kristne) og bosnjaker (muslimer). Under krigen fra 1992 til 1995 hadde de tre etniske grupperingene hver sin hærstyrke som var i strid med hverandre.

Etter at Dayton-avtalen markerte offisiell slutt på krigen i 1995, ble det etablert et forsvar i hver av de to delstatene som da ble opprettet. I 2006, etter et omfattende arbeid med en forsvarsreform, fikk staten Bosnia-Hercegovina ett felles forsvar hvor

personell fra alle tre etniske grupperinger inngår.

Sikkerhetsmessig er dette et trygt land å oppholde seg i. Det gjelder også hovedstaden Sarajevo. Det er midlertidig store utfordringer knyttet til korrupsjon, organisert kriminalitet og arbeidsledighet. Mer enn 40 prosent av innbyggerne er arbeidsledige og lever under stor fattigdom.

Politisk uenighet. For å aktivisere Nato Membership Action Plan, som er en del av prosessen for å bli medlem i alliansen, må myndighetene registrere all forsvarseiendom som statlig eiendom til bruk for Forsvarsdepartementet. Dette er det ikke politisk enighet om, og landet kan ikke komme videre i integreringen mot Nato før dette er løst. Samtidig har de store problemer innenfor logistikk og anskaffelsesrutiner.

Det største samfunnsproblemet i landet er alle overflødige våpen og ammunisjon som er lagret i falleferdige lagre. Ingen vet nøyaktig hvor mye det er, men det antas at det er omtrent 18 000 tonn overflødig ammunisjon og sprenglegemer.

Voldtekt som våpen. Bosnia-Hercegovina har gjennomgått en traumatisk krig med omfattende seksuell vold og bevisst bruk av voldtekt som våpen. Mellom 20 000 og 50 000 kvinner ble voldtatt i løpet av krigen. For tre år siden startet Nato-hovedkvarteret i Sarajevo et genderprogram som er integrert del av forsvars- og sikkerhetsreformen. Programmet har nådd ut til de fleste soldatene i landet. Hovedkvarteret samarbeider tett med bistandsorganisasjoner for å nå ut til kvinnene i landet og samtidig spre korrekt informasjon om Nato. Dette programmet skal bringe de tre etniske grupperingene sammen, og det bidrar til forsoning i tillegg til økt bevissthet om likestilling.

Nato har også opprettet et program som skal bidra til at soldater som har sluttet i det bosniske forsvaret, hjelpes tilbake til det sivile livet. Gjennom dette programmet får de støtte til utdanning og hjelp til å starte egen virksomhet om de ønsker det. Programmet finansieres av en rekke Nato-land med Norge i ledelsen. Norge har vært den største bidragsyteren gjennom flere år.

— FAKTA —

BOSNIA

1

Forsvaret bidrar med én oberst som både er nestkommanderende ved Nato-hovedkvarteret i Sarajevo og sjef for Natos rådgivings-team.

4

Siden 1992 har Forsvaret bidratt med soldater til Bosnia-Hercegovina i fire forskjellige militære operasjoner.

70

Omtrent 70 personer arbeider ved Nato-hovedkvarteret i Sarajevo, men bare omtrent halvparten arbeider i rådgivings-teamet.

Land som bidrar:

Canada, Italia, Slovakia, Slovenia, Storbritannia, Tyrkia, Ungarn, USA, Østerrike og sivilt personell fra Bosnia-Hercegovina.

Øyne og ører i lufta

Under innsettingen av kong Willem-Alexander av Nederland 30. april i år, var norske øyne og ører i luftrommet over Nederland. I Geilenkirchen i Tyskland bidrar 24 nordmenn på ulike måter for å sikre luftovervåking og varsling.

AWACS står for Airborne Warning and Control System, og Norge inngår i et Nato-samarbeid som sikrer overvåking av luftrommet fra Norge i nord til Tyrkia i sør. 16 nasjoner bidrar i programmet ved hovedbasen i Geilenkirchen. I tillegg finnes det fire fremskutte baser: Trapani (Italia), Aktion (Hellas), Konya (Tyrkia) og Ørland flystasjon i Norge.

For å gjennomføre luftovervåking og varsling har Nato til rådighet 17 Boeing A3A-maskiner som kjennetegnes av en stor satelittallerken som er plassert foran halefinnen.

Avdelingen fra Geilenkirchen har tidligere bidratt med luftovervåking over blant annet Afghanistan og Libya. Tidligere var såkalte High Visibility Events svært vanlige. Det blir fortsatt gjennomført slike oppdrag, noe innsettingen av kongen i Nederland er et eksempel på, men det siste året har det vært færre slike oppdrag enn tidligere.

Kommandostruktur. Nordmennene inngår i Peacetime Establishment-strukturen for Nato E-3A AWACS i Geilenkirchen. De tjenestegjør i en multinasjonal avdeling sammen med kolleger fra alle de 16 operative nasjonene. Nordmennene er ikke samlet i en egen avdeling, men har kolleger fra mange nasjoner både som foresatte, medarbeidere og undergitte.

For å ivareta nasjonale bestemmelser, plikter og rettigheter, er alle de norske administrativt underlagt en norsk Senior National Representative (SNR). Seniorrepresentanten er på sin side kommandomessig underlagt Senior National Representative i SHAPE (se faktaboks) i Belgia, og slik sikres nasjonal kontroll med personellet og operasjonene de bidrar i. Oberstløytnant Stig Krone er Senior National Representative i tillegg til jobben som operativ sjef i flyet og bransjesjef.

For tiden tjenestegjør 24 nordmenn i Geilenkirchen. Dette inkluderer en soldat inne til førstegangstjeneste og en administrasjonsoffiser som tilhører det norske støtteelementet i Brunssum i Nederland, hvor Allied Joint Force Command holder til.

Bredt spektrum av roller. De norske offiserene bekler en rekke ulike typer stillinger innen logistikk, stab, etterretning og operativt flymannskap.

Hovedtyngden av stillingene er operative: pilot, navigatør, maskinist, Tactical Director (operativ sjef i flyet), Surveillance Controller (ansvarlig for luftovervåking), Weapons Controller (taktisk ledelse av kampfly), Passive Controller (opererer flyets passive informasjonsinnhentingsystem), Communication Technician (kommunikasjonstekniker som konfigurerer og drifter de ulike kommunikasjonssystemene om bord) og Radar Technician (radiotekniker som er ansvarlig for at radaren på flyet fungerer optimalt).

I tillegg til å utføre disse operative funksjonene om bord i E-3A-flyet, har personellet også forskjellige roller som de utfører som «bakkejobb», for eksempel seksjonssjef, instruktør og evaluatør. Evaluatøren er ansvarlig for å gi evalueringer, både innledende og årlige kvalifiseringstester som flygende personell må gjennom for å opprettholde kvalifikasjonene sine.

Mulig omorganisering. E-3A-komponenten blir nå gått grundig gjennom for å se på en videre organisasjonsutvikling. Resultatet av denne gjennomgangen forventes å foreligge tidligst i juni 2013. Det er ikke forventet at denne omorganiseringen i særlig grad kommer til å gå utover antallet eller type stillinger som Norge dekker.

— FAKTA — LUFTOVERVÅKING

24

24 norske offiserer arbeider for Natos luftovervåking og varsling i Geilenkirchen Tyskland.

17

Nato har 17 Boeing A3A-maskiner for å gjennomføre luftovervåking og varsling.

30 000 000

Forsvaret bidrar med nesten 30 000 000 kroner til driften av luftovervåking og varsling i Nato i 2013.

FAKTA SHAPE

SHAPE er en forkortelse for Supreme Headquarters Allied Powers Europe. Hovedkvarteret ligger nær Mons i Belgia. SHAPE er hovedkvarter for Allied Command Operations, en av Natos to strategiske kommandoer.

FAKTA BOEING E3A

Lengde: 46,6 m

Høyde: 12,5 m

Vingespenn: 44,4 m

Maks takeoff-vekt: 151 955 kg

Motorer: 4 x TF33-PW-100/100 turbojet-motorer

Rekkevidde: mer enn 9250 km (mer enn 11 timer på vingene) – kan tankes under flyging

Fart: over 800 km/t

Drift: hydraulisk

Våpen: ingen

Mannskap: 17 (flybesetning på fire + 13 AWACS-spesialister).

Satelittallerkenen er 9,1 meter i diameter og 1,8 meter høy på midten.

Kilde: Boeing og Forsvaret

AWACS-NASJONENE

Følgene nasjoner bidrar i Geilenkirchen: Belgia, Canada, Danmark, Hellas, Italia, Nederland, Norge, Polen, Portugal, Romania, Spania, Tsjekia, Tyrkia, Tyskland, Ungarn og USA. I tillegg flyr Storbritannia egne maskiner som en del av AWACS-operasjonen. Luxembourg bidrar finansielt, men ikke med personell.

Samarbeider om strategisk lufttransport

Norge har i samarbeid med elleve andre land skaffet tre C-17-transportfly gjennom samarbeidet Strategic Airlift Capability (SAC). En militær flernasjonal luftving styrer flyene, og to av tre skvadronsjefer er for tiden norske.

For å få fraktet den største og tyngste lasten, trengs enorme fly, men få land har behov for å ha slike fly tilgjengelige hele tiden. Det er årsaken til at Norge har investert i et flernasjonalt samarbeid. Siden 2009 har tre store Boeing C-17 Globemaster III-fly fraktet last og passasjerer over seks kontinenter for tolv eierland fra Nato og Partnership for Peace.

400 flytimer i året. Den flernasjonale luftvingen Heavy Airlift Wing (HAW) har som oppgave å frakte personell, forsyninger og last for eierlandene gjennom et bredt spekter av oppdrag. Dette inkluderer militære oppdrag, humanitære operasjoner, nødhjelp og flymedisinske evakueringsoperasjoner. I motsetning til overvåkingsflyene i Natos AWACS-program, opererer transportflyene i Heavy Airlift Wing utenfor Natos kommando. De tolv landene er representert i et styre som fordeler flytider og operasjonsområder. Landene eier en andel hver av skvadronens flytid, basert på økonomisk innskudd. Norge er fjerde største eier og disponerer 400 av totalt 3165 flytimer i året.

Norges bidrag. Norge har 18 av totalt 136 ansatte i HAW som holder til i Pápa Air Base i Ungarn. Nordmennene har med seg familiene sine, og

det er også to norske lærere knyttet til bidraget. Det er nordmenn både i staben og i alle de tre skvadronene i HAW. Den øverste norske offiseren er oberstløytnant Christian Langfeldt. Han leder Heavy Airlift-skvadronen som er en av tre skvadroner i HAW.

Milepæl nådd i april. Flyene har oppdrag verden over, men hovedtyngden av de militære transportoppgavene er til og fra Afghanistan. Blant annet har HAW transportert de norske helikoptrene ut av Afghanistan. I tillegg til militære transportoppgaver, gjør C-17-flyene også humanitære oppdrag for eierlandene. Blant annet har skvadronen bistått i Mali, og tidligere har den støttet i forbindelse med jordskjelv i Haiti og flom i Pakistan. En milepæl ble nådd i april da totalt 10 000 timer flytimer ble passert.

Den multinasjonale luftvingen har bygd opp kompetanse siden den første flyturen i 2009. I november 2012 oppnådde den full operasjonell status. Det betyr at vingen kan levere alle de oppdragene som ble skissert i intensjonsavtalen, og at de også klarer å holde driften gående uavhengig av personellrotasjoner. Luftvingen har kapasitet til blant annet strategiske transportoppgaver, lavtgående og taktiske flyvninger, landing på kortbane, fylling av drivstoff i lufta, luftslipp og medisinsk evakuering.

— FAKTA —

HEAVY AIRLIFT WING (HAW)

HAW er en del av Strategic Airlift Capability-programmet (SAC).

Programmet er et samarbeid mellom Bulgaria, Estland, Finland, Litauen, Nederland, Norge, Polen, Romania, Slovenia, Sverige, Ungarn og USA.

12

De tolv nasjonene har gått sammen om å eie og drifte tre Boeing C-17 Globemaster III-transportfly.

Disse flyene har en lastekapasitet som er tre ganger så stor som C-130 J Hercules.

3

HAW består av tre skvadroner, og det er for tiden norsk sjef både ved Heavy Airlift-skvadronen og ved Logistic Support-skvadronen.

Flyene og mannskapene har base på Pápa Air Base i Ungarn. Her er det også bygd opp en internasjonal skole for de ansattes familier.

BOEING C-17 GLOBEMASTER III

Fire motorer
Lengde: 53,04 m
Vingspenn: 51,74 m
Høyde ved halen: 16,79 m
Lasterom: 20,78 m langt, 5,49 m bredt, høyde mellom 3,76 og 4,5 m
Maks vekt på last: 71 tonn

2013 (TALL TIL OG MED MAI):

93

OPPDRAG

1300

FLYTIMER

5000

TONN LAST

Kilder: Nato og Forsvaret

